

старој или су стари замењени новим. Ово су ређи сасвим оправдани случајеви; што се тиче назива морамо напоменути, да нова карта у овоме мало заостаје иза осталих својих одличних особина. У називима има грешака. Оне у највише случајева потичу отуда, што су топографи, Руси, рђаво исписивали наша имена. На пр. у истом делу сокобањске котлине записан је Љагушевац место Лагушевац, Трговиште место Трговиште, Гламај место Глама, Ађица место Ађица. Срећа је, што овај мали недостатак је баш у ономе, што је најмање опасно и што се лако може исправити у наредним издањима. Тиме ове мале грешке ни најмање не умањују огромну вредност карте.

На крају да напоменемо да је карта многоструко важно помоћно средство. Ма да је раде војници она не служи само војним циљевима. Исто толико је важна и за све остале форме познавања наше земље и њеног искоришћавања, за научне радове, за извођење практичних техничких радова (пројектовање путева, жељезница, мелиорација итд.), за туристе, за наставу итд. --- Све ове потребе наша нова специјална карта задовољава у пуној мери. У том погледу она се с пуним правом може такмичити са најбољим картама великих цивилизованих држава. Она детаљније и тачније представља још један знатан део земљине површине, нарочито то важи за област Јужне Србије, која је старијим картама била недовољно представљена. Због тога она пред страним светом довољно репрезентује наш културни рад и подиже углед нашег народа. Тиме се с правом може подичити наш Војни Географски Институт, јер њему, управо његовим руковооцима ова заслуга и припада. Још више и ради тога што су добром организацијом и смишљеним и добрим радом за невероватно кратко време и са малим материјалним средствима постигли овако лепе резултате.

Колико ми је познато Институт намерава да упоредо издаје карту и на латиници. То ће бити од велике користи, јер ће тиме карта бити приступачна не само оном делу нашег народа који се служи латиницом већ и страном свету. Не мање ће бити од значаја ако Институт ову карту прошири и на територију оних крајева наше државе, која је била под Аустријом. Овим би он заменио аустријску карту, која и својим начином представљања и размером стоји иза наше нове карте. Овим би Институт задовољио једну општу потребу и жељу, а у многоме још више подигао и свој углед и углед нашег народа.

П. С. Јовановић.

Jaques Bourcart: Une hypothèse sur la formation de l'Adriatique (Extrait des Comptes rendus des séances de l' Académie des Sciences, t. 178, p. 1298, séance du 7. avril 1924.).

На далматинским обалама има облика и појава чији се постанак може објаснити издизањем копна (антиклинална острва раздвојена синклиналним *каналима*, врло оштри ерозивни облици највиших острва, трансверзалне кањонске долине Крке и Неретве итд.), али има опет и таквих на које се ова хипотеза не може применити (Новиградско и Прокљанско Језеро, потопљено ушће Неретве итд.).

Морфологија далматинских обала не може се дакле, потпуно објаснити једним општим покретом издизања или спуштања. С тога Bourcart исноси једну нову хипотезу, за коју вели нема још много доказа, али се од ње може поћи у даљем проучавању Јадран. Мора. „Јадранско

Море се сузило под утицајем набирања које још траје, на шта указује дубровачки земљотрес у XVII. веку као и много доцније сињски земљотреси. Због покрета супротног правца у Динаридима и Апенинима наступило је издизање антиклинала са морског дна док се у синклиналама вршило релативно спуштање. Као крајњи резултат било би врло лагано издизање које на обалама може бити маскирано дејством маринске ерозије“.

С. М. Милојевић.

Dr Karl Roth von Telegd: Das albanisch-montenegrinisches Grenzgebiet bei Plav. (Beiträge zur Geologie von Albanien von Dr Ernst Nowack. IV. Teil. Neues Jahrbuch für Mineralogie, Geologie und Paläontologie, Sonderband I., Stuttgart 1925.).

Испитивач је као аустроугарски резервни официр био у лето 1918. године придодат секцији која је вршила топографско снимање Северне Албаније, источне Црне Горе и дела Ст. Србије што га је била заузела аустроугарска војска. Додељено му је било да топографски снимљене области детаљно геолошки испита и картира. Услед аустро-угарског повлачења у јесен исте године, он је успео да проучи само један део Шар пл. и област око Плава. У овом раду изложени су резултати проучавања плавске области.

Област око Плава и Гусиња је, вели, геолошки до сад била потпуно непозната. Ранији испитивачи Црне Горе, због злогласног албанског становништва, нису ни залазили у ову област, а Нопча, који је проучавао северну Албанију, није успео да дође до Гусиња. Али изгледа да су њему била потпуно непозната Цвијићева испитивања ледничких појава у Проклетијама 1913. г. из којих знамо и многе геолошке детаље области око Плава и Гусиња. Телегд је, истина, први детаљно геолошки проучио ову област. У констатацијама и извођењу закључака он се много ослања на резултате до којих су дошли аустроугарски геолози проучавајући за време рата суседне терене, нарочито у Црној Гори. У питањима тектонике осећа се и сувише велики утицај Ф. Нопче. Изгледа да је главни циљ био да се и детаљним проучавањима као што су ова, поткрепе Нопчине концепције о тектоници овог дела Балканског Полуострва. Ипак изнети детаљи имају великог значаја за геолошко познавање ове области.

Далеко мању вредност имају његова геоморфолошка запажања, јер су нам много детаљније и потпуније изложене још пре 12 година у напред наведеном делу о глацијацији Проклетија.

Главни резултати овога рада су:

У геолошки састав плавске области улазе скоро искључиво палеозојске и доњо-тријаске творевине. Главну масу стена чине шкриљци, метаморфисане, највећим делом палеозојске а можда и много млађе стене (нема у њима фосила те им је старост одређена аналогично са шкриљцима познате старости из суседних области).

У овој области су се збили интензивни орогенетски покрети. Утврђена су два набирања; при млађем, шкриљасте масе гуране су (шаријаж) преко вусањског раседа, најважније тектонске линије целе области. У околини Плава нарочито пада у очи правац пружања бора СЗ.—ЈИ.

¹ Ј. Цвијић, Ледено доба у Проклетијама и околним планинама ХСІ и ХСІ. Глас Срп. Краљ. Акад. Наука, Београд.

Цвијић га је, вели, узео као најважнији доказ на својој карти која представља динарско-албанско сучељавање, које је Нопча више пута оспоравао. Он је за Нопчину концепцију, и на једном месту нарочито наглашује, да његова данашња проматрања стоје потпуно у складу са општом тектонском сликом Албаније, источне Црне Горе и Србије коју дају саопштења Ф. Нопче.

О ледничким траговима и карсним појавама, које је такође проучавао, Телегд није изнео ничега новог. Њих је најпотпуније проучио Ј. Цвијић још 1913 г. Телегд чак није ни запазио све оно што је Ј. Цвијић детаљно описује (Ледено доба у Проклетијама и околним планинама, ХСГ Глас. Срп. Краљ. Акад. Наука, стр. 224—225). Према њему не могу се у чеоним моренама које загађују Плавско Језеро издвојити две групе: све оне припадају једној глацијацији и басен Плавског Језера измоделиран је за време глацијације а и постглацијалним процесима.

Проматрања о карсним појавама као и преплетању карсног и глацијалног процеса су малобројна и не пружају ничег што би нам било непознато.

Овај рад, поред свега овог, представља велику добит због детаљних излагања о стратиграфским приликама плавске области.

С. М. Милојевић.

1. *Jacques Bourcart: Sur des mouvements récents en Albanie occidentale.* (Extrait des Comptes rendus des séances de l'Académie des Sciences, t. 178, p. 953, séance du 10 mars 1924.)

2. *Jacques Bourcart: Observations sur la nature des mouvements récents de l'Albanie occidentale* (Extrait des Comptes rendus des séances de l'Académie des Sciences, t. 178, p. 1086. séance du 24 mars 1924.)

1. У терцијерној набраној области западне Албаније Bourcart је утврдио да у геолошком профилу антиклинале нема извесних стратиграфских чланова којих има у синклиналама. Nowack је у истој области констатовао да слојеви на антиклиналама показују извесне трагове дискорданције, док су у синклиналама конкордантни.

На основу овога изведен је закључак да се за време терцијера вршило релативно спуштање у синклиналама а у антиклиналама издизање. Крајњи резултат ових покрета континуелног набирања био је опште издизање целе Албаније.

До истог закључка дошао је Bourcart и на основу проучавања пиратерије албанских река и померања њихових ушћа према Југу. Ове појаве је, вели, могао пратити од миоцена па до данашње епохе. А поређењем података класичних географа са резултатима Praschniker-ових студија о римским путевима показује се, да су се сличне пиратерије вршиле и у историјском времену.

Ово се може објаснити само подмлађивањем речних токова услед лаганог издизања земљишта, које још и данас траје.

2. При археолошким сондажама око Драча нађени су остаци римских грађевина на дубинама од 1'20—6'10 м. У колико се иде даље од брежуљка који доминира данашњим градом према морској обали ти остаци се налазе на све већој дубини (у близини лагуне чак и испод морског нивоа, 1'40 м.).

На основу овога и сеизмичких појава које су везане за осе синклинала Voigtsart изводи закључак да је западна Албанија од римске епохе захваћена тангенцијалним покретом, услед кога је настало издизање антиклинала а спуштање синклинала. Покрет се врши у правцу СИ. ЈЗ.

Континуитетима овога покрета може се објаснити интересантан развитак албанске хидрографске мреже.

С. М. Милојевић.

Eugenio Voegan: La grotta e il castellod i S. Servolo. Trieste, p. 1--26.

Кула С. Сèрволо лежи 10 км. источно од Трста на једној карстној хриди 446 м. над морем. 300 м. И + 7°С од куле налази се пећина истога имена. Име потиче од св. Сèрвола, који је живио у пећини око 2 године а умро је мученичком смрћу у Трсту крајем 3. столећа пос. Хр. Зна се позитивно, да је пећина била настањена у 1. ст. пос. Хр.— Ауктор износи најприје доста опширно историју куле од најстаријих времена.— Научно испитивање саме пећине почео је он сам године 1892. Двије године доцније снимио је први пут скицу пећине. Други испитивач Маркезети нашао је у пећини остатака људских и животињских кости и једну брончану копчу типа La Tène. Кад се градио неки пут у близини куле, нађено је велико гробље, у којему су били измијешани преисториски гробови са римским. Преисториски гробови припадају периоду Certosa u La Tène. — Улаз у пећину налази се у једној вртаци (63×30 м.) 300 м. над морем. У пећину се силази низ степенице, па се тек кроз врата 175 м. висока а 2·15 м. широка уђе у први овећи простор (по ауктору у прву дворану). У средини ове дворане налази се природан ступ, а у њему олтар, гдје се сваке године на св. Сèрвола (24. V.) држи служба божја. Иза ступа налази се басен воде дуг 2 м. Овђе је пећина висока 7·50 м. Свјетлост допире кроз главни улаз и кроз рупу с десне стране. — Од прве дворане дијели се пећина у два ходника. Један се простире према сј-ист. Најприје се силази низ неколико степеница и дође у ходник, који се постепено спушта; стране су му покривене кристаластим формацијама. Око 60 м. од прве дворане налази се други ступ у средини друге дворане. 7 м. од овог ступа скреће ходник према сјеверо-западу; за даљних 10 м. долази се у трећу дворану, која се наједном спушта од нивоа главног ходника 14 м. На дну ове дворане налази се извор, који тече у правцу ССИ према ИИЈ. Температура воде износи 10·5°С. Извор не избацује више од неколико м³ у 24 сата. — Други ходник простире се од прве дворане 10 м. у правцу Ј + 15° И, а затим скреће 39 м. у правцу И + 15° Ј. Ходник је хоризонталан, а при крају се уздиже. У овом је ходнику карактеристична пукотина на самом улазу у ходник. Извором у последној дворани у првом ходнику и овом пукотином тумачи ауктор постанак пећине. Он је мишљења, да је пећина настала услед једног или више спуштања шупљина, које се налазе испод пећине и које су постојале прије пећине, а постале су корозијом и ерозијом воде. Температура ваздуха изван пећине (2. х. 1904.) износила је 15·5°С, у првој дворани 11°С, а свим другим мјестима у пећини 10·5°С. — Дубина пећине износи 48 м. Дужина цијеле пећине. 150 м. — Осим неколико слика куле износи ауктор фотографију улаза и прве дворане са олтаром, а на крају хоризонталну и вертикалну скицу пећине.

И. Синдик.